

lehet-e még sikeresen érvelni egy álláspont mellett,⁶ a vita pedig erősen technikaivá vált: az álláspontok sokkal inkább célokként, semmint következtetések eredményeiként működnek.⁷ A diskurzus az egyes nézetek mellett felhozható legjobb(nak gondolt) érvek előállításáról szól, nem pedig valamilyen tényleges vizsgálódásról, amely a dolgok állását firtatná.

Bernáth László könyve sokoldalúan tájékoztatja azokat, akik a szabad akarat és a morális felelősség kérdése iránt érdeklődnek (a különböző álláspontokat behatóan ismerteti és lényeglátón mutat rá azok fő nehézségeire), azonban az elemzéséből kimarad, hogy az érvek előállításként működő, technikai diskurzusra, a filozófia általa is művelt módjára reflektáljon. A *Morális felelősség, érdem és kontroll* érvelése jól felépített, a felállított kereten belül megbízhatóan működik, sőt, a rivális elméletek hiányosságait is azonosítja – azonban a szerző figyelmen kívül hagyja azt, hogy ezek a nehézségek főleg a vita természetéből erednek, és a saját elméletét is ugyanúgy érintik.

Bibliográfia

- Bernáth László. 2018. „A szabad akarat kortárs libertáriánus elméletei.” *Elpis* 11/1: 121–45.
- Bernáth László – Paár Tamás. 2017. „Szabad-e hinnünk az erkölcsi felelősségben?” *Magyar Filozófiai Szemle* 61/3: 9–30.
- Bernáth László – Tözsér János. 2016. „Szabad akarat és ágens-okozás.” *Magyar Filozófiai Szemle* 60/2: 46–66.
- Fischer, John Martin. 1994. *The Metaphysics of Free Will: An Essay on Control*. Oxford: Blackwell.
- Vargas, Manuel. 2007. „Revisionism.” In *Four Views on Free Will*, szerk. John Martin Fischer – Robert Kane – Derk Pereboom – Manuel Vargas, 126–65. Oxford: Blackwell,
- Ziegler Zsolt. 2009. „Morális felelősség és az alternatív lehetőségek elve – a Frankfurt-típusú példák.” *Elpis* 3/2: 123–47.

6 Ziegler Zsolt a szabad akarat fogalmának inkonzisztens voltát abban látja, hogy egyszerre két, egymásnak ellentmondó feltételt (autonómia- és alternatívafeltétel) is magában foglal. Egy elmező cikkében a következőre jut: „az ellentmondásosság miatt sem a kompatibilista, sem pedig az inkompatibilista nem képes a szabad akarat problémáját megoldani, mivel a szabadság fogalmának az egyik feltételét csak az inkompatibilizmus képes magyarázni, a másik feltételt pedig csak a kompatibilizmus”. (Ziegler 2009, 144)

7 Ennek meghaladására tett kísérletként vezeti be Manuel Vargas a *revizionizmust*, melynek értelmében a kiindulási pont a vita fogalmainak tisztázása, szem előtt tartva, hogy mi szükségünk is van e fogalmakra (Vargas 2007).